

Nr 163

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963: 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete; given Stockholms slott den 23 oktober 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963: 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att giltighetstiden för Kungl. Maj:ts nuvarande fullmakt att införa krav på igångsättningstillstånd för vissa byggnadsarbeten skall förlängas till utgången av år 1971.

Förslag

till

Lag**om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963:268) om igångsättnings-
tillstånd för byggnadsarbete**

Härigenom förordnas, att 1 § andra stycket lagen (1963:268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete¹, som enligt lag (1969:642) gäller till utgången av år 1970, skall äga fortsatt giltighet till utgången av år 1971.

¹ Senaste lydelse av 1 § andra stycket 1965:809.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den
9 oktober 1970.*

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *förlängd giltighetstid för Kungl. Maj:ts fullmakt att införa krav på igångsättningstillstånd för vissa byggnadsarbeten* och anför.

Lagen (1963: 268; ändr. senast 1967: 780) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete innehåller bl. a. fullmakt för Kungl. Maj:t att, när allvarlig brist på arbetskraft i byggnadsindustrin råder eller annat avsevärt hinder för byggnadsverksamheten föreligger, förordna att byggnadsarbete av visst slag inte får påbörjas utan igångsättningstillstånd. Fullmakten löper ut vid utgången av år 1970.

Historik och nuvarande ordning

Fram till den 1 juli 1963, då lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete trädde i kraft, gällde lagen (1943: 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete. Enligt sistnämnda lag ägde Kungl. Maj:t, i den mån det behövdes »för att upprätthålla ett fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft», förordna att byggnadstillstånd skulle fordras. Fr. o. m. år 1959 användes lagen enbart i syfte att så långt möjligt nå jämn fördelning av byggnadsverksamheten under olika delar av året (säsongutjämning).

År 1963 fattade statsmakterna (prop. 1963: 124, 3LU 24, rskr 284) principbeslut om övergång till ett system för säsongutjämning inom byggnadsbranschen genom frivillig samverkan mellan byggarbetsmarknadens parter, kommunerna och arbetsmarknadsmyndigheterna. Samtidigt antogs lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete, vilken ger Kungl. Maj:t fullmakt att förordna att igångsättningstillstånd skall inhämtas från arbetsmarknadsmyndighet innan byggnadsarbete påbörjas. Fullmakten kan

1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 1 saml. Nr 163*

användas endast om säsongutjämning genom frivillig samverkan visar sig otillräcklig. Hittills har fullmakten inte behövt utnyttjas.

På grund av överhettning av konjunkturen inom byggnadssektorn uppstod emellertid snart behov att på nytt liksom enligt 1943 års lag kunna begränsa byggnadsverksamheten. Genom lagen (1964: 300), som trädde i kraft den 18 juni 1964, angående ändrad lydelse av 1 § lagen om igångsättnings-tillstånd för byggnadsarbete fick Kungl. Maj:t därför fullmakt att för särskilt område förordna att byggnadsarbete av visst slag som var att anse som mindre angeläget från allmän synpunkt inte fick påbörjas utan igångsättnings-tillstånd. Förutsättning för sådant förordnande var att det i området rådde allvarlig brist på arbetskraft inom byggnadsindustrin. Förordnande skulle avse viss tid.

I kungörelsen (1963: 269) med tillämpningsföreskrifter till lagen om igångsättnings-tillstånd för byggnadsarbete gavs föreskrifter om i vilka områden och för vilka objekt igångsättnings-tillstånd krävdes (ändr. 1964: 301 och 1965: 89). Bostadsbyggandet, industrins anläggningar samt byggnader för sjukvård, socialvård och undervisningsväsendet lämnades i huvudsak utanför regleringen och fick alltså påbörjas utan igångsättnings-tillstånd (prop. 1964: 95 s. 17, 3LU 30, rskr 186).

Den fullmakt som Kungl. Maj:t hade fått genom 1964 års lagändring gällde bara till utgången av år 1965. Genom lagen (1965: 809) angående ändrad lydelse av 1 § lagen om igångsättnings-tillstånd för byggnadsarbete förlängdes emellertid giltighetstiden för fullmakten till utgången av år 1967. Samtidigt vidgades fullmakten såtillvida som förordnande att igångsättnings-tillstånd skall krävas kunde meddelas för hela landet och utan annan tidsbegränsning än som följde av lagens giltighetstid. Förordnande kunde grundas på — utom brist på arbetskraft i byggnadsindustrin — annat avsevärt hinder för byggnadsverksamheten såsom brist på kapital eller byggnadsmaterial. I samband med lagändringen ändrades också tillämpnings-kungörelsen (se ändr. 1965: 810 samt 1966: 85 och 160).

Genom lagen (1967: 780) angående dels fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättnings-tillstånd för byggnadsarbete, dels ändrad lydelse av 3 § samma lag förlängdes giltighetstiden för fullmakten till utgången av år 1969. Därefter har giltighetstiden förlängts till utgången av år 1970 genom lag (1969: 642) om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963: 268) om igångsättnings-tillstånd för byggnadsarbete.

De byggnadsarbeten för vilka igångsättnings-tillstånd krävs (oprioriterat byggnadsarbete) anges i 3 § första stycket tillämpningskungörelsen (3 § ändr. senast 1968: 428). I stort sett utgörs de oprioriterade byggnadsarbetena av byggnadsarbeten som avser bensinstationer, bilverkstäder, parkeringshus, butiks-, kontors- och banklokaler, samlings- och nöjeslokaler, kommunala förvaltningsbyggnader, idrottsanläggningar, det icke statsbelä-

nade bostadsbyggandet, större fritidshus och gruppbebyggelse av sådana hus, vissa kommunala samfärdsleder, vissa sjukvårds- och socialvårdsinrättningar, kommunala och enskilda lokaler för undervisningsändamål vilka uppförs utan statsbidrag samt rivning av flerfamiljshus i vissa fall.

Enligt 3 § lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete meddelas igångsättningstillstånd av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnd. I 4 § tillämpningskungörelsen (4 § ändr. senast 1969:90) föreskrivs att Kungl. Maj:t meddelar igångsättningstillstånd för flertalet slag av oprioriterat byggnadsarbete, om byggnadskostnaden uppgår till minst 3 milj. kr. I övriga fall meddelas igångsättningstillstånd av arbetsmarknadsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, länsarbetsnämnd.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 6 maj 1966 föreskrivit dels att igångsättningstillstånd skall meddelas för i första hand byggnadsarbeten som avser bostäder som uppförs utan statligt stöd samt sjukhus, sjukhem och ålderdomshem i den mån byggnadsarbetena ryms inom vissa angivna ramar, dels att stor restriktivitet skall iakttas vid tillståndsgivningen i övrigt. Nya rambeslut har sedermera meddelats efter hand, senast den 11 september 1970. I de rambeslut angående bostäder som meddelats fr. o. m. den 25 augusti 1967 har Kungl. Maj:t föreskrivit att igångsättningstillstånd inte får meddelas för bostäder som uppförs utan statligt stöd, om kostnaden per lägenhet, exkl. kostnaden för tomtmarken, överstiger 200 000 kr.

I förordningen (1970:99) om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten har statsmakterna ytterligare ett instrument för begränsning av investeringarna inom byggnadssektorn. Enligt förordningen samt kungörelsen (1970:100) om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten (ändr. 1970:319) skall investeringsavgift motsvarande 25 % på byggnadskostnaden betalas till staten för vissa byggnadsarbeten utanför det allmänna stödområde som anges i 3 § kungörelsen (1970:180) om statligt regionalpolitiskt stöd. Förordningen gäller beträffande byggnadsarbeten som sätts igång under tiden den 7 maj 1970 — den 31 juli 1971 och omfattar större delen av de förut angivna oprioriterade objekten. Kungl. Maj:t kan medge befrielse från investeringsavgift helt eller delvis, om läget på arbetsmarknaden påkallar det eller andra synnerliga skäl föreligger.

Byggplaneringsutredningen

I samband med att giltighetstiden för Kungl. Maj:ts fullmakt enligt 1 § andra stycket lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete förlängdes år 1967 tillkallades enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 oktober 1967 sakkunniga för att utreda frågor om planering av byggnads- och anläggningsverksamhetens omfattning och inriktning (byggplaneringsutred-

ningen). Utredningen har den 27 april 1970 avgett betänkandet Medel för styrning av byggnadsverksamheten (SOU 1970:33).

Utredningen utgår från att de omedelbara syftena vid styrning av byggnadsverksamheten är att motverka säsongsvängningar i byggnadsaktiviteten i överensstämmelse med samhällets sysselsättningspolitiska mål (säsongstyrning), att påverka byggnadsinvesteringarna i konjunkturstabiliserande riktning i överensstämmelse med allmänna stabiliseringspolitiska mål (konjunkturstyrning), att påverka byggnadsinvesteringarnas geografiska fördelning i överensstämmelse med målen för samhällets regionalpolitik (regional styrning) samt att påverka byggnadsinvesteringarnas fördelning på skilda byggnadssektorer i överensstämmelse med samhällets ekonomiska och allmänt välfärdspolitiska mål (sektorstyrning).

För att förbättra och generalisera säsongstyrningen föreslår utredningen ett system med sommaravgifter och vinterbidrag beräknade på utbetalda löner i byggnadsproduktionen under en sommar- resp. en vinterperiod. Systemet föreslås anknutet till rutinerna för uppbörd av byggnadsforskningsavgift, vilka grundas på de årliga arbetsgivaruppgifterna till riksförsäkringsverket. Beräkningen av avgifter och bidrag kommer härigenom att ske kalenderårsvis.

För konjunkturstyrning föreslår utredningen olika medel anpassade till förutsättningarna inom skilda delar av byggnadsverksamheten. I fråga om det enskilda näringslivets byggande föreslås ett nytt styrmedel, nämligen krav på konjunkturdepositioner. Förslaget innebär att man under perioder då byggnadsverksamheten behöver dämpas skall kunna införa skyldighet för den som önskar genomföra byggnadsinvestering att när arbetet sätts igång deponera ett belopp, som motsvarar viss andel av byggnadskostnaden och sätts in på räntelöst konto hos riksbanken. Depositionen skall betalas tillbaka efter fem år. Den skall kunna återbetalas tidigare, men då skall villkor kunna anges för medlens användning. Bostadsbyggandets volym skall liksom hittills styras genom låneramar för statligt belånade bostäder och genom byggnadstillstånd och igångsättningsramar för bostäder som inte är statligt belånade. Även kommunernas byggnadsinvesteringar föreslås styrda genom byggnadstillstånd som lämnas inom ramar fastställda av Kungl. Maj:t. Beträffande statens byggande föreslås att konjunkturstyrningen liksom hittills sker genom investeringsanslag och särskilda direktiv till de statliga verken.

Förslagen beträffande medel för konjunkturstyrning av byggnadsinvesteringarna innebär enligt utredningen att man får medel för även regional styrning. Också systemet med konjunkturdepositioner kan enligt utredningen användas som regionalpolitiskt styrmedel.

Med undantag för den ekonomiska säsongstyrningen genom sommaravgifter och vinterbidrag kan de styrmedel som utredningen föreslår differen-

lieras på skilda byggnadssektorer och kan alltså användas för att styra byggnadsinvesteringarnas sektorsfördelning.

Departementschefen

När fullmakten för Kungl. Maj:t enligt 1 § andra stycket lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete att förordna om tillståndstvång förlängdes år 1965 ansågs det sannolikt att behovet av komplement till de generella finans- och penningpolitiska medlen för att påverka investeringsverksamheten inom byggnadssektorn skulle komma att kvarstå under relativt lång tid (prop. 1965: 173 s. 30).

Vid 1967 års förlängning av fullmakten uttalade min företrädare (prop. 1967: 152 s. 7) att det inte fanns något som tydde på att behovet av instrument som gör det möjligt att direkt påverka omfattningen och inriktningen av byggnadsverksamheten kommer att bli mindre i framtiden. Snarare borde man räkna med ett växande behov att kunna styra denna verksamhet så att de från samhällets sida mest angelägna behoven blir tillgodosedda i första hand och så att en jämn sysselsättning främjas. För att söka få tillstånd en mer långsiktig lösning av dessa problem tillkallades byggplaneringsutredningen på hösten 1967. När fullmakten under hösten 1969 förlängdes till utgången av år 1970 framhöll jag bl. a. (prop. 1969: 132 s. 7) att risken för rubbning av balansen i byggnadsverksamheten och behovet att kunna styra denna verksamhet gjorde det uteslutet att avvakta resultatet av utredningen utan att under tiden ha tillgång till det instrument som det nuvarande systemet med tillståndstvång utgör.

Det förslag som utredningen nu har lagt fram innefattar som nyss nämnts nya ekonomiska medel för att styra byggnadsinvesteringarna, främst sommaravgifter och vinterbidrag för säsongstyrning och ett system med konjunkturdepositioner för i första hand konjunkturstyrning. En ny lag om byggnadstillstånd föreslås ersätta den nuvarande lagen om igångsättnings-tillstånd för byggnadsarbete.

Remissbehandlingen av utredningens förslag har nyligen avslutats och förslaget bereds f. n. inom inrikesdepartementet. Av de skäl som har anförts vid de senaste förlängningarna av den ifrågavarande fullmakten är det nödvändigt att ha möjlighet att utnyttja igångsättningsprövning för att begränsa och omfördela byggandet i avvaktan på en mera definitiv lösning av byggplaneringsfrågorna. Byggplaneringsutredningens förslag är delvis av sådan art att de, om de genomförs, bör sättas i kraft vid kalenderårsskifte. Jag föreslår med hänvisning till dessa omständigheter att giltighetstiden för den nuvarande fullmakten för Kungl. Maj:t förlängs till utgången av år 1971.

Hemställan

I enlighet med det anförda har inom inrikesdepartementet upprättats förslag till lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963:268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete. Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*¹.

Jag hemställer, att lagrådets yttrande över lagförslaget inhämtas enligt 87 § regeringsformen genom utdrag av protokollet.

Vad föredragande sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

¹ Bilagan, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har uteslutits här.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 19 oktober 1970.

Närvarande:

f. d. justitierådet	REGNER,
regeringsrådet	MARTENIUS,
justitierådet	BERNHARD,
justitierådet	HESSER.

Enligt lagrådet den 16 oktober 1970 tillhandakommet utdrag av protokoll över inrikes ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 9 oktober 1970, hade Kungl. Maj:t förordnat, att enligt 87 § regeringsformen lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättat förslag till *lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen om igångsättningsstillstånd för byggnadsarbete*.

Förslaget, som finns bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Ingemar Cosmo.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Ingrid Hellström

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 23 oktober 1970.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till *lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963: 268) om igångsättningsstillstånd för byggnadsarbete*.

Föredraganden upplyser, att lagrådet lämnat lagförslaget utan erinran, och hemställer att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga förslaget.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten